

ΦΟΙΒΟΣ Ι. ΠΙΟΜΠΙΝΟΣ

Ἐπίσκεψη σὲ μιὰ ἔκθεση
καὶ ἄλλα διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΙΧΛΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐπίσκεψη σὲ μιὰ ἔκθεση	9
Ἡ «Μάνα τοῦ Λόχου»	33
Ὁ Λάκης ἀπ' τὸ Χαϊδάρι	59
Τὸ ἡλιοβασίλεμα μιᾶς ζωῆς	83
Ἡ γηροκόμηση	97
Στὸ καινούργιο διαμέρισμα	113
Ἡ ἀνεπιθύμητη	129
Θερινὲς διακοπὲς	157
Ἡ φωτογραφία	167
Ματαιωμένα γενέθλια	173
Ἡ Μαντάμ Κετὶ	185

Ἐπίσκεψη σὲ μιὰ ἔκθεση

Στὴ Μαριλένα Α. Ανκιαροπούλου

Η ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ ΕΛΑΜΠΕ μετὰ τὸ ξέπλυμά της ἀπὸ τὴν κατακλυσμιαία νεροποντὴ σὰν ἀσημένιος καθρέφτης. Ὁ ἥλιος ἔδυε μέσα στὴ φθινοπωρινή του ἀποθέωση, κι ὁ ἀναστατωμένος οὐρανὸς εἶχε τὴ δραματικότητα πὺ μόνον τοὺς χειμερινοὺς μῆνες ἀποκτᾶει, ὅταν πιά ἔχει χάσει τὸ ὁμοιόμορφο γαλάζιο χρωμα του, πὺ ἐδῶ στὴν Ἀττικὴ παραμένει ἀδιατάρακτο μῆνες ὀλόκληρους. Θαρρεῖς καὶ εἶχε ζωντανέψει κάποιος πίνακας τῆς ὀλλανδικῆς τοπιογραφικῆς σχολῆς, ὅπως λόγου χάριν τοῦ Γιάκομπ βὰν Ρούισνταλ.

Τώρα πὺ ἡ μαυρίλα εἶχε συνεχίσει τὸ δρόμο της πρὸς τὴν Πελοπόννησο, μεγάλα μπαμπακερὰ σύννεφα ἀργοταξίδευαν πάνω ἀπὸ τὶς βιομηχανικὲς ἐγκαταστάσεις τοῦ Θριάσιου πεδίου, παγιδεύοντας κατὰ διαστήματα τὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου πὺ ἔγερνε βιαστικὰ πρὸς τὸν ὀρίζοντα. Στὸ βάθος ὁ θαλάσσιος πορθμὸς πὺ χωρίζει τὴ Σαλαμίνα ἀπὸ τὴ στεριά σκιροῦσε, ἀνατρίχιαζε κάτω ἀπὸ τὸ χαροπάλεμα τοῦ φωτός, καὶ γλᾶροι ζυγιάζονταν ψηλὰ στὸν οὐρανό, κρώζοντας γελαστικά. Ἦταν ἡ μαγικὴ ἐκείνη ὥρα πὺ μόνον ὁ Φελλῖνι μπόρεσε τόσο μοναδικὰ νὰ τὴν

ἀποδώσει στὶς ταινίες του, ἡ ὥρα ποῦ, ἐνῶ κρατάει ἀκόμη τὸ φῶς τῆς μέρας, ἔχουν ἤδη ἀνάψει τὰ φανάρια στοὺς δρόμους καὶ τὰ σπίτια ἀρχίζουν σιγὰ σιγὰ ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα τους. Τὰ βουνὰ τῆς Σαλαμίνας διαγράφονταν βιολετιά στὸν πιὸ ἀνοιχτόχρωμο οὐρανό, ποῦ ἄλλοῦ χρύσιζε, ἄλλοῦ ρόδιζε κι ἄλλοῦ σκοτείνιαζε.

«Κοίτα αὐτὸ τὸ τριανταφυλλὶ συννεφάκι ποῦ ἀλαργεύει πρὸς τὴν Κόρινθο, νονίτσα!»

«Τί νομίζεις, πὼς δὲν τὸ βλέπω;»

Στὶς συνήθεις βόλτες ποῦ ἔβγαζε ὁ Κίμωνας τὴ γιαιγιά του μὲ τὸ ἀμάξι του, φρόντιζε συνεχῶς νὰ τῆς ἐξάπτει τὴν περιέργεια καὶ νὰ τῆς ἀπασχολεῖ τὴν προσοχὴ σὲ ὀλόκληρη τὴ διαδρομὴ, νὰ τῆς ἀκονίζει τὴν παρατηρητικότητά καὶ νὰ τῆς κρατάει σ' ἐγρήγορση τὸ ἐνδιαφέρον.

«Κοίτα πόσο καθαρὰ εἶναι ὅλα, τόσο λαμπικαρισμένα, ἀστραφτερά, ξαναγεννημένα θαρρεῖς».

«Μὰ τὸ βλέπω· στραβὴ δὲν εἶμαι ἀκόμη, δόξα τῷ Θεῷ», ἔλεγε ἡ γιαιγιά Λευκοθέα τάχα μου λίγο ἐκνευρισμένη, ἀλλὰ κατὰ βάθος κολακευμένη ποῦ ὁ ἐγγονός της ἀσχολιόταν μαζί της.

Ἐξω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο ξεδιπλωνόταν ἰλιγγιωδῶς ἡ ὁμορφιὰ τῆς ἀσχήμιας ἐνὸς βιομηχανικοῦ — βιοτεχνικοῦ ἄς ποῦμε καλύτερα— τοπίου. Ὅμως ἡ ἑλληνικὴ φύση, κυρίως στὴν Ἀττικὴ, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀναιρεῖ τὴν κάθε ἀσχήμια, τὴν κάθε περιβαλλοντικὴ βεβήλωση. Κάποια ἀχαμνὰ λιόδεντρα καὶ ψωραλέα πευκάκια ἀντιστέκονταν ἀκόμη στὴν ἐπέλαση τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, καὶ μερικὰ κοπάδια προβάτων ἐπέστρεφαν στὶς στάνες τους στὶς ὑπώρειες τῆς Πάρνηθας.

«Κοίτα κι αυτές τις ἐργατικές κατοικίες, νοννίτσα· μιὰ χαρά δὲν εἶναι ἔτσι εὐάερες κι εὐήλιες πού τις ἔκτισαν; Οὐδεμία σχέση με τις λονδρέζικες ἐργατικές συνοικίες, μὲς στὴν κατῆφεια καὶ τὴν γκριζαμάρα, ἰδανικὸ σκηνικὸ γιὰ νὰ κόβεις τις φλέβες σου ἢ νὰ τρυπιέσαι».

«Δὲ μοῦ λές, μ' ἑκατὸν ἑβδομήντα χιλιόμετρα τὴν ὥρα τρέχεις;» ρώτησε δῆθεν ἀδιάφορα ἢ γιαγιά.

Ναί, ἔτρεχε ἀκριβῶς μ' ἑκατὸν ἑβδομήντα τὴν ὥρα. Ἡ γιαγιά εἶχε γι' ἄλλη μία φορὰ πετύχει διάνια, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχει κοιτάξει τὸ κοντέρ, ἀφοῦ δὲν εἶχε πάψει νὰ κοιτάζει ἔκθαμβη τὴ μεγαλειώδη δύση πού ἐκτυλισσόταν μπρὸς στὰ μάτια τους, καθὼς ταξίδευαν πρὸς δυσμάς. Ἡ νόννα λάτρευε τὴν ταχύτητα — τὴν ἐνθουσίαζε καὶ τὴν ἔκανε νὰ ἐξάπτεται σὰν μικρὸ παιδί.

«Οὔτε ἓνα αὐτοκίνητο δὲν μᾶς προσπέρασε μέχρι τώρα. "Ὅλους τοὺς φάγαμε!" εἶπε μὲ θριαμβευτικὸ ὕφος καὶ τσαχπινιὰ κοπελιάς στὸ βλέμμα. «Μόνο βάλε, σὲ παρακαλῶ, τὸ χέρι σου μέσα, γιατί δὲν θέλω νὰ ἐπιστρέψουμε μὲ λιγότερα χέρια στὸ σπίτι μας».

Ἡ νόννα πέταγε τὴ σκούφια της γιὰ «αὐτοκινητάδες», ὅπως ὀνόμαζε τις ἐξόδους τους μετὰ τὸ αὐτοκίνητο, δύο συνήθως φορές τὴν ἑβδομάδα· μάλιστα ἐνθουσιαζόταν ὅποτε τύχαινε νὰ πέσουν σὲμποτιλιάρισμα στὸ δρόμο τους, καὶ δὲν καταλάβαινε γιατί ὁ Κίμωνας ἐκνευριζόταν καὶ χαλοῦσε, κατὰ τὸ ἰδίωμά της, τὴ ζαχαρένια του, ἀντὶ νὰ τὸ διασκεδάσει κι αὐτός. Ἦξερε πῶς ἔτσι θὰ παρατεινόταν ἡ ἐξοδός τους, καθὼς θὰ καθυστεροῦσε ἢ ἐπιστροφῆ τους στὸ σπίτι ὅπου τὴν περίμενε ἡ πλήξη τῆς τηλεόρασης. Τὸ παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου ἦταν ἡ καλύτερη ὀθό-

νη τηλεόρασης, και μάλιστα ζωντανής. Η νόννα απολάμβανε να παρακολουθεί τους επιβάτες των άλλων μποτιλιαρισμένων οχημάτων· τους έκανε χάζι και είχε πάντοτε εύστοχα σχόλια να κάνει γι' αυτούς. Σε τέτοιες περιστάσεις δέν τής περνούσε τίποτα απαρατήρητο, δέν τής ξέφευγε ή παραμικρή λεπτομέρεια. Κι ὅ,τι έβλεπε θυμόταν να τὸ σχολιάζει στα γαλλικά, πράγμα που τής συνέβαινε ὅποτε ήθελε να πει κάτι στον Κίμωνα χωρίς να τὸ καταλάβουν οί ἄλλοι. Ὁ Κίμωνας κοκκίνιζε ἀπὸ ντροπή ὅταν τύχαινε να τὸς καταλαβαίνουν· ἐπιπλέον αἰσθανόταν σάν να ήταν οί δυὸ τους ἀριστοκράτες Ρῶσοι ἐμιγκρέδες, ξεπεσμένοι μετὰ τὴ Ρωσικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα, που συνήθιζαν να μιλοῦν μετὰξὺ τους γαλλικά. Τὸ ἄλλο ἀδύνατο σημεῖο τής νόννας ήταν πού, καθὼς βαριάκουε ἀλλὰ ἀρنيόταν ἀπὸ κοκεταρία να βάλει ἀκουστικά βαρηκοΐας, σχολιάζε τὰ πάντα με τόσο δυνατὴ φωνὴ ὥστε ὅλοι στρέφονταν ἐνοχλημένοι να δοῦν ποιὸς θορυβοῦσε ἔτσι ἀπροκάλυπτα. Ὁ Κίμωνας δέν θὰ ξεχνοῦσε ποτὲ πού ή νόννα του, στὸ ἀρχονταρῖκι μιᾶς γυναικείας μονῆς, ἔσκυψε πρὸς τὸ μέρος του γιὰ να τοῦ σχολιάσει ἐμπιστευτικά, πλὴν ὅμως με στεντόρεια φωνή, τὸ μουστακάκι τής ἡγουμένης που καθόταν ἀκριβῶς ἀπέναντί τους.

Με τὰ χρόνια ή νόννα ἀποζητοῦσε ὅλο και πιὸ πολὺ τὶς ἀνθρώπινες συναναστροφές και ήθελε να βρῖσκεται με ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο κόσμο, κατὰ προτίμηση νεανικό. Ἄλλωστε περνούσε ἀτελείωτες ὥρες ὀλομόναχη μπρὸς στὸ χαζοκούτι. Ὅταν ὁ Κίμωνας τὴν ἀνέβασε ἕνα ὑπέροχο ἀνοιξιᾶτικο πρωινὸ στὴν κορυφὴ τής Πάρνηθας ἀπὸ τὸν ἐπικίνδυνο δρόμο, ὅλο ἀπότομες, σάν φουρκέτες,

στροφές, ή νόννα τὸν ρώτησε μὲ δυσαρέσκεια τί γυρεύανε ἐκεῖ πάνω, στὶς ἐρημιές. «Μὰ γιὰ νὰ δοῦμε τὴ φύση», τῆς ἀποκρίθηκε ἀπορημένος ὁ Κίμωνας, ποὺ τοῦ εἶχε βγεῖ ἡ πίστη γιὰ νὰ φτάσουν ὡς ἐκεῖ. «Καὶ τί νὰ τὴν κάνουμε τὴ φύση;» τὸν ἀποστόμωσε ἡ νόννα του, ποὺ ἀρνήθηκε πεισματικά νὰ βγεῖ ἀπ' τὸ ἀμάξι κι ἀπαίτησε νὰ ἐπιστρέψουν πάραυτα στὴν πόλη καὶ στὶς γητειές της.

«Τί λές; Νὰ τὸν περάσουμε κι αὐτὸν τὸν Μενέλαο;» τὴ ρώτησε ὁ Κίμωνας, χρησιμοποιοῦντας τὸν προσφιλή στὸν παππού του ὄρο, ποὺ τὸν εἶχε καθιερώσει στὴν οἰκογένειά του. Γιατὶ «Μενέλαους» ἀποκαλοῦσε κατ' εὐφημισμὸν ὁ παππούς ὅσους τοῦ ἔδιναν στὰ νεῦρα, ὥστε νὰ μὴ καταλαβαίνουν ἀκριβῶς οἱ ἄλλοι τί ἐννοοῦσε καὶ νὰ μὴ συγχύζει τὴν πολυαγαπημένη του Λευκοθέα, ποὺ δὲν ἀνεχόταν τίς βρισιές καὶ τίς χυδαιότητες κι ἀποστρεφόταν κάθε εἶδους χοντράδες. Ὁ παππούς ἔδειχνε ἔτσι σὲ πόσο χαμηλὴ ἐκτίμηση εἶχε τὸν Μυκηναῖο βασιλιά, ποὺ δὲν στάθηκε ἱκανὸς νὰ κρατήσει τὴ γυναίκα του, τὴν περιβόητη ὠραία Ἐλένη, ἢ ὁποῖα τὸν κεράτωσε μὲ τὸν Πάρι καὶ ὑπῆρξε πρόξενος τόσων συμφορῶν γιὰ τοὺς Τρῶες καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς.

«Νὰ τὸν προσπεράσουμε, θέλεις νὰ πεῖς. Ναί, φά' τον κι αὐτὸν τὸν Μενέλαο ποὺ κινεῖται λές καὶ φοβᾶται μὴν τυχὸν καὶ τοῦ σπάσουν τ' ἀβγά», ἐνέκρινε ξαναμμένη ἀπὸ τὴν ταχύτητα ἢ ἀκριβολόγος γιαιγιά.

«Σοκολατίτσα;»

«Ἄμέ, θέλει καὶ ρώτημα;»

Ἦ σοκολατίτσα, καὶ πιὸ χαϊδευτικὰ «τίτσα», ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ ἀπαράβατου τελετουργικοῦ τῶν συχῶν

ἐξορμήσεών τους, κάτι σὰν ἔπαθλο γιὰ τὴ νόνα ποὺ τρελαινόταν γιὰ τὰ γλυκὰ — πάντοτε σοκολάτα ὑγείας τοῦ Παυλίδη, ἀπὸ ἐκείνη μὲ τὸ μαῦρο περιτύλιγμα, ἄντε καὶ καμιὰ καραμελίτσα, κατὰ προτίμηση ἀπὸ τὶς μαλακὲς σὰν ζελὲ μὲ γεύση διάφορων φρούτων, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὶς σκληρὲς ποὺ ἔβαζαν σὲ δοκιμασία τὶς τεχνητὲς ὀδοντοστοιχίες της.

« Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ χρῶμα αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ, νοννίτσα; »

« Δὲν τρελαίνομαι κιόλας. Σὰν σκέφτομαι ὅμως ὅτι θὰ μπορούσε νὰ εἶναι καὶ χειρότερο... »

Γιὰ τὸ χειρότερο ἢ γιαγιά κρατοῦσε πάντοτε μιὰ πισινή. Μανιώδης θεατρόφιλη ἀπὸ τὰ παιδικάτα της — πολλὲς φορὲς εἶχε διηγηθεῖ στὸν Κίμωνα πῶς, μωρό, τὴν ταχτάριζε ὁ μεγάλος Αἰμίλιος Βεάκης, οἰκογενειακὸς φίλος τῆς μητέρας της, καὶ πῶς εἶχε παίξει σὲ σχολικὴ παράσταση στὴν ἔκτη δημοτικοῦ, μὲ τὸν Δημητράκη Χόρν —, ἐνωθε σεβασμὸ γιὰ τὸ μόχθο τῶν συντελεστῶν μιᾶς θεατρικῆς παράστασης, καὶ περισσότερο γιὰ τοὺς ἠθοποιούς, ὅποιο κι ἂν ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς τους. Ἔτσι, ὅποτε δὲν τῆς ἄρесе τὸ ἀνέβασμα κάποιου ἔργου, ἔλεγε συνήθως, κλείνοντας τὴν κριτικὴ της: « Ἦταν πάντως μιὰ τίμια παράσταση ». Καὶ οἱ δικοὶ της ἤξεραν πῶς, ὅταν ἡ νόνα χαρακτηριζε μιὰ παράσταση τίμια, αὐτὸ σήμαινε πῶς δὲν τῆς εἶχε ἄρесе καθόλου.

« Κι αὐτὸ τὸ μοντέρνο γλυπτὸ ἐκεῖ πέρα, στὴν πλατεία, πῶς σοῦ φαίνεται, νοννίτσα; » συνέχισε ὁ Κίμωνας γιὰ νὰ ἀσκήσει τὴν προσοχή της.

Μὲ τὰ χρόνια ὥστόσο ἡ νόνα ὅλο καὶ περισσότερο ду-

σκολευόταν νὰ ἐστιάσει τὸ βλέμμα της πρὸς τὰ ἐκεῖ ὅπου κοίταζε, γιατί ὅλο καὶ συχνότερα ζοῦσε πιά σ' ἓναν δικό της κόσμο ὅπου δέσποζε ἡ μορφὴ τῆς μητέρας της.

«Οὔτε μὲ τρελαίνει οὔτε καὶ μὲ πειράζει· τελικὰ ἡ παρούσα του προσθέτει, θαρρῶ».

«Ἄρα, καλύτερα πού ὑπάρχει».

«Τουλάχιστον δὲν ἐνοχλεῖ· δὲν εἶναι δὰ καὶ λίγο αὐτό».

Ἔπειτα συνένεπασε τὸ προσωπάκι της καὶ εἶπε:

«Στενοχωριέμαι πολὺ πού δὲν πῆραμε καὶ τὴ μαμὰ μαζί μας».

«Μὰ κάθε φορά τὴν παίρνομε μαζί μας», ἀπολογήθηκε ὁ Κίμωνας. «Ἄπλῶς σήμερα σκέφτηκα πὼς δὲ θὰ ἔταν ἄσχημα νὰ βγοῦμε καὶ μιὰ φορά μόνοι μας ἔξω. Ἔπειτα, ὅπως βλέπετε, δὲν ὑπάρχει θέση γι' αὐτὴν μπροστά».

«Ναί, ὅμως ὑπάρχει θέση στὸ πίσω μέρος», τὸν ἀποστόμωσε ἡ γιαιγιά του.

Τὸ εἰσιτήριο γιὰ τὸ Παρίσι μὲ μεταμεσονύκτια πτήση μιᾶς ἀεροπορικῆς ἐταιρείας τῆς συμφορᾶς ὁ Κίμωνας τὸ εἶχε βγάλει μῆνες πρὶν μέσω τοῦ διαδικτύου σὲ ἐξαιρετικὰ συμφέρουσα τιμὴ, ἀφοῦ ἐδῶ καὶ πάρα πολὺν καιρὸ μηρύκαζε τὴν ἰδέα νὰ τὸ στρίψει ἀλὰ γαλλικά. Διαβατήριο δὲν χρειαζόταν· ἀρκοῦσε ἡ νέου τύπου ταυτότητά του, πού ἴσχυε γιὰ ὅλες τὶς χῶρες τῆς συμφωνίας τοῦ Σένγκεν. Τὸ νοίκι τῆς γκαρσονιέρας, πού τὴ διατηροῦσε γιὰ τὶς ἐρωτοδουλειές του, τὸ εἶχε πληρωμένο μέχρι τὸ τέλος τοῦ μήνα, καὶ τὰ λιγοστά του πράγματα τ' ἄφηνε στὸν κολλητό του, τὸν Πέτρο, πού θὰ ἔπιανε αὐτὸς πιά τὸ διαμερισματάκι. Πάντως ὁ Κίμωνας δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ συγκα-

τοικειῖ μετὰ τὴν νόνονα του γιὰ νὰ τὴ φροντίζει, καὶ στὴν γκαρσονιέρα ἀπλῶς ξενοκοιμόταν περιστασιακά. Τὸ αὐτοκίνητό του εἶχε συμφωνήσει νὰ πάει ὁ Πέτρος νὰ τὸ πάρει ἀπὸ τὸ χῶρο μακρᾶς στάθμευσης τοῦ ἀεροδρομίου μίαν μερὰ μετὰ καὶ νὰ τὸ κρατήσει γιὰ λογαριασμό του μέχρι νεωτέρας. Θὰ ἐπιβαρυνόταν μονάχα μετὰ τὰ ἔξοδα στάθμευσης, ποὺ δὲν ἦταν καὶ τόσο φοβερὰ. Τοῦ εἶχε μάλιστα ἀφήσει τὸ ἀντικείμενο του, ἐνῶ τοῦ εἶχε ὑποδείξει τὸ μέρος κάτω ἀπὸ τὸν προφυλακτήρα ὅπου θὰ ἔκρυβε τὰ δικά του κλειδιά. Μία μεγάλη βαλίτσα ὅλη κι ὅλη, μετὰ τὰ ἐντελῶς ἀπαραίτητά του πράγματα καὶ ρουχισμό, τὴ φόρτωσε μαζί μετὰ τὸν φορητὸ ὑπολογιστή του στὸ πόρτ μπαγκάζ.

Στὴ μεγάλη τσέπη τοῦ παλτοῦ τῆς γιαγιᾶς του ἔχωσε μετὰ τρόπο ἕνα φάκελο μετὰ τὴν ταυτότητά της, τὸ τραπεζικὸ της βιβλιᾶριο, ποὺ πιστωνόταν μετὰ τὴ σύνταξή της, τὸ ἀσφαλιστικὸ της βιβλιᾶριο, καθὼς κι ἐκεῖνο τοῦ Ταμείου Ὑγείας της. Συνταξιοδοτικὰ ἡ νόνονα του ἦταν πλήρως καλυμμένη ἀπὸ τὴν προσωπικὴ της ἐργασία στὴ Νομαρχία Ἀττικῆς ἀλλὰ κι ἀπὸ τὸν ἄντρα της, ποὺ εἶχε κλείσει τὴν ὑπαλληλικὴ σταδιοδρομία του ὡς ὑψηλόβαθμο στέλεχος τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κίμωνας φρόντισε ἐπίσης νὰ βάλει σὲ μιὰν ἄλλη τσέπη της τὰ κλειδιά τοῦ σπιτιοῦ τους.

Τὴν προηγουμένη εἶχε φωνάξει τὸν κομμωτὴ τῆς γειτονιάς γιὰ νὰ κόψει τὰ μαλλιά τῆς γιαγιᾶς του. Γιὰ τὴν περίσταση τῆς εἶχε φορέσει ἕνα ὠραῖο ζερσεὶ φόρεμα καὶ τὰ καλύτερα παπούτσια της, ποὺ ἐκεῖνη τὰ φύλαγε γιὰ τὸ στερνὸ της ταξίδι, ὅπως ἔλεγε τότε ποὺ ἦταν ἀκόμη στὰ καλά της καὶ τὴν ἀπασχολοῦσε ἡ ἀξιοπρεπὴς ἔξοδός της

ἀπὸ τὸ πάλκο τῆς ζωῆς. Τὸ λαϊμό της στόλιζε ἓνα ἐντυπωσιακὸ κολιέ ἀπὸ ψεύτικες ὅμως πέρλες, ἀσορτι μὲ τὰ διακριτικὰ σκουλαρίκια της. Ὁ ἐγγονός της εἶχε φροντίσει ὥστε ἡ ὅλη ἐμφάνισή της νὰ εἶναι μιᾶς «γκράντ ντάμ», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ πατέρας του.

Ὁ Κίμωνας αἰσθανόταν κατάκοπος κι ὀδηγοῦσε νευρικὰ κι ὥστόσο μηχανικά. Ἐνιωθε τὴν ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ πέσει ἀμέσως γιὰ ὕπνο καὶ χασμουριόταν ἀκατάπαυστα, σὲ σημεῖο πού κατάφερε νὰ ἐκνευρίσει τὴ συνήθως ἀτάραχη γιαιγιά του.

«Ἐτσι πού τὸ πᾶς, θὰ πάθεις ἐξάρθρωση τῆς κάτω σιαγόνας σου», τοῦ εἶπε δῆθεν ἀστεῖα ἀλλ' ὅμως ἀπηυδισμένη ἀπὸ τὴν ἐκ μέρους του ἔλλειψη καλῶν τρόπων. «Καὶ νὰ πεῖς ὅτι δὲν κοιμήθηκες τοῦ καλοῦ καιροῦ τὸ μεσημέρι! Εἶδα κι ἔπαθα νὰ σὲ ξυπνήσω, εἰδάλλως θὰ νυχτωνόμασταν στὸ σπίτι», συμπλήρωσε ἐνῶ χασμουριόταν καὶ ἡ ἴδια, ἀλλὰ μὲ τάκτ.

Ὅταν ὁ Κίμωνας πῆρε ἀκάθεκτος τὴν ἔξοδο τῆς Ἀττικῆς Ὀδοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσίνα, κάνοντας τὰ λάστιχα τοῦ αὐτοκινήτου νὰ στριγκλίσουν, ὅπως στὶς παλαιῆς ἀστυνομικὲς ταινίες τοῦ ἀμερικανικοῦ κινηματογράφου, καὶ τὴ γιαιγιά του νὰ χαμογελάει εὐδιάθετη, ἡ νύχτα εἶχε πιά σχεδὸν πέσει γιὰ τὰ καλά. Μονάχα στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα ἀπέμενε λίγο ἀτλαζένιο χρῶμα πάνω ἀπὸ τὶς σκοτεινιασμένες βουνοκορφές τῆς Πελοποννήσου. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα πού βρίσκονταν ἀρόδο εἶχαν ἀνάψει ὅλα τους τὰ φῶτα, κι ὁ ἀρχαιολογικὸς χῶρος τοῦ Τελεστηρίου εἶχε ἤδη φωταγωγηθεῖ. Ὁ καιρὸς εἶχε ἀνοίξει καὶ τ' ἀστέρια

ἀναβαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο στὸ στερέωμα. Τὰ φῶτα στὴν ἀντικρινὴ Σαλαμίνα τρεμόπαιζαν καὶ καθρεφτίζονταν στὰ μαῦρα νερά. Ἡ νεολαία ἄρχιζε νὰ κατακλύζει τὶς καφετέριες, πὺν ἀνέβασαν τὴν ἔνταση τῆς μουσικῆς τους, δημιουργώντας ἠχητικὸ πανδαιμόνιο. Στὴν παραλία τῆς Ἐλευσίνας κάποιοι ἔκαναν τὸν βραδινὸ τους περίπατο ἢ ἔβγαζαν τὸν σκύλο τους βόλτα, καὶ ἡ θάλασσα σὰν μουσελίνα βραδινῆς τουαλέτας λίκνιζε ἀπαλὰ τὶς ψαρόβαρκες στὸ μικρὸ λιμανάκι.

Τέτοια πάνω κάτω ὥρα, ἀντικρίζοντας ἓνα παρόμοιο μεγαλειῶδες, μαγευτικὸ δειλινὸ, ἀπεδήμησαν πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια οἱ γονεῖς τοῦ Κίμωνος εἰς Κύριον, ὅταν ἓνα θηριῶδες καμιόνι πὺν ἐρχόταν ὀλοταχῶς ἀπὸ τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση παρεξέκλινε ἀστραπιαῖα ἀπὸ τὴν πορεία του καὶ ἔπεσε πάνω στὸ ἀμάξι τους, στὴν προσπάθεια τοῦ ὀδηγοῦ του ν' ἀποφύγει ἓνα ἀδέσποτο σκυλὶ πὺν ἀποφάσισε ξαφνικὰ νὰ διασχίσει τὸ ὁδὸστρωμα. Ἡ μετωπικὴ σύγκρουση ὑπῆρξε σφοδρότατη, καὶ τὸ ζευγάρι, πὺν ἔφευγε γιὰ ἓνα τριήμερο στὴ Μάνη, πέρασε ἀκαριαῖα, λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Τρίπολη, σὲ ἄλλη διάσταση, χωρὶς νὰ προλάβει καν νὰ ἀντιληφθεῖ τί τοῦ συνέβη.

Γιὰ καλὴ του τύχη, ὁ Κίμωνας δὲν ἦταν μαζί τους γιατί ὑπηρετοῦσε τότε τὴ θητεία του στὴν Κῶ. Τὸ τραγικὸ ἐτοῦτο συμβάν εἶχε ὡς ἐπακόλουθο ν' ἀπαλλαγεῖ νωρίτερα ἀπὸ τὶς στρατιωτικὲς του ὑποχρεώσεις ὡς προστάτης οικογενείας, αὐτὸς ὁ ἀχαῖρευτος, ὁ καλομαθημένος καὶ πάντοτε προστατευόμενος ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του. Ἔτσι, μοναχοπαίδι ὁ ἴδιος ὅπως καὶ οἱ γονεῖς του, βρέθηκε ἀπὸ

τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη νὰ γηροκομεῖ ὀλομόναχος τὴ νόνα του, τὴ γιαγιά του δηλαδή ἀπ' τὴ μεριά τῆς μάνας του, ποὺ τὴν προσφωνοῦσαν ἔτσι γιὰ νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἄλλη του γιαγιά, τὴν Πολίτισσα. Νόνα φωνάζουν τὴ γιαγιά τους οἱ Κεφαλλονίτες, μὲ τὴν πολύχρονη ἰταλικὴ ἐπιρροὴ πάνω τους, ἀλλὰ καὶ οἱ Χιῶτες· καὶ ἡ μάνα του εἶχε καὶ τὶς δύο αὐτὲς μακρινὲς καταγωγὲς ἀπὸ τὴ μεριά τῆς δικῆς τῆς μάνας.

Ἡ νόνα δὲν ἔμαθε ποτὲ γιὰ τὸ δυστύχημα. Τῆς εἶπαν πὼς ἡ κόρη τῆς καὶ ὁ γαμπρός τῆς ἔλειπαν σὲ μακρινό, ὑπερόντιο ταξίδι —στ' ἀλήθεια, πιὸ μακρινὸ δὲν γινόταν τὸ ταξίδι τους— καὶ πὼς θ' ἀργοῦσαν νὰ ἐπιστρέψουν. Κι ὕστερα τοὺς ξέχασε κανονικότερα. Ἄλλωστε γρήγορα ἔσβηναν ἀπὸ τὴ μνήμη τῆς τὰ πρόσωπα ποὺ δὲν ἔβλεπε. Ἐξἄλλου εἶχε ἀπὸ μικρὴ μάθει στὴ ζωὴ τῆς νὰ μὴ θέτει ποτὲ ἐρωτήσεις ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς ἀποδεικνύονταν ἐπικίνδυνες. Ἄκουγε πάντοτε μὲ προσοχὴ τὸν συνομιλητὴ τῆς, ὅποιος καὶ νὰ ἦταν αὐτός, κι ὅ,τι τῆς ἔλεγαν τὸ σεβόταν καὶ δὲν τὸ μετέφερε στοὺς ἄλλους, ὅμως ἡ ἴδια δὲν ρωτοῦσε ποτὲ γιὰ τίποτα. Κι αὐτὸ τὸ εἶχε διδάξει καὶ στὸν ἐγγονό τῆς. Ἐξἄλλου εἶχε φτάσει πιά στὴν ὑπέρτατη, λόγῳ γερωντικῆς ἄνοιας, σοφία νὰ ζεῖ τὴ στιγμή ὅπως τῆς ἐμφανιζόταν, μὲ ὅ,τι τῆς ἔφερνε αὐτή, καὶ νὰ μὴν τὴν ἀπασχολοῦν τὰ μελλούμενα. Ἡ κρίση τῆς ὅμως λειτουργοῦσε σὰν ξυράφι. Τῆς ἀρκοῦσε νὰ δεῖ φευγαλέα ἓνα ἄτομο γιὰ πρώτη φορὰ καὶ νὰ τὸ χαρακτηρίσει μὲ ἀκρίβεια, εὐστοχα, χωρὶς νὰ πέσει διόλου ἔξω. Καὶ τὰ σχόλιά τῆς σὲ θέματα αἰσθητικῆς ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι εὐθύβολα.

Τώρα πιά τὴν ἀπασχολοῦσε πολὺ μόνο ἡ μητέρα τῆς,

μέ την όποία άνοιγε τεράστιες, άτέρμονες, φανταστικές συζητήσεις. Ώρες όλόκληρες συνομιλούσε μαζί της κι έπειτα ανακοίνωνε στο περιβάλλον της πώς ή μαμά της τής είχε πει εκείνο ή τό άλλο, σαν να είχε ξαναγίνει τό δεκάχρονο εκείνο κοριτσάκι που πήγαινε στο Παρθεναγωγείο τής Χίλλ, στην Πλάκα, και καθόταν σουζα μπρός στη δική της άυστηρότατων άρχων κι άυταρχικότατη νόνα, ένω ή μάνα της, αντίθετα από τά συνήθη, την υπερασπιζόταν και την προστάτευε, έξου και ή λατρεία της προς αυτήν. Έτσι, στα ένενήντα της πιά, για ό,τι σκόπευε να κάνει θεωρούσε καθήκον της να συμβουλευτεί προηγουμένως τή μαμά της ή να πάρει την έγκρισή της. Και κάθε βράδυ έτοίμαζε τά μπογαλάκια της για να πάει, όπως έλεγε, να τή συναντήσει στο σπίτι της, άφου τό διαμέρισμα όπου έζησε με τή δική της οικογένεια πάνω από έξήντα συνεχή χρόνια δέν τό άναγνώριζε πιά για δικό της σπίτι. Σπίτι της λογάριαζε ξανά τό πλακιώτικο άρχοντικό τής νόνας της, στην όδδ Άδριανού, που έχει πιά κατεδαφιστεί και στη θέση του όρθώνεται ένα από τά άπρόσωπα, άχαρα οικοδομήματα τής δεκαετίας του '50, που στο ισόγειό του λειτουργούν καταστήματα με κακόγουστα τουριστικά είδη. Έτσι χάθηκε άνεπιστρεπτι ή πλακοστρωμένη αϋλή με τόν αϊωνόβιο φοίνικα, τή γαζία και τό πηγάδι με τό μαρμάρινο μαργέλι.

Μιά φορά, ό Κίμωνας άνοιξε, από καθαρή περιέργεια, τό μπογαλάκι τής γιαγιās του για να δει τί σκόπευε να πάρει μαζί της. Σ' ένα μεγάλο δαμάσκο, που τό κρατούσε όμορφα διπλωμένο στην ντουλάπα της, ή νόνα είχε τυλίξει ένα ζευγάρι πολυκαιρισμένα πασούμια, μία άκριβή,

μπέζ μεταξωτή κιλότα, μία διαλυμένη άτζέντα του 1974 όπου σημείωνε τηλεφωνικούς αριθμούς, ένα πλαστικό κουκλάκι, άπ' αυτά που προσφέρουν οί γνωστές μάρκες άπορρυπαντικῶν, ένα καταταλαιπωρημένο μυθιστόρημα τῶν εκδόσεων Άρλεκιν, ένα εισιτήριο λεωφορείου, που ένας Θεός ξέρει που τὸ εἶχε βρεῖ, τρία κέρματα τῆς δεκαετίας του '60, μία βούρτσα για τὰ μαλλιά από ταρταρούγα καὶ μία κιτρινωμένη καὶ φθαρμένη φωτογραφία τῆς μητέρας της ὅταν ἦταν παιδί. Ὁ Κίμωνας δὲν κατάλαβε γιατί ἡ γιαγιά του εἶχε διαλέξει ἐκεῖνα τὰ συγκεκριμένα αντικείμενα, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ θεώρησε σκόπιμο ν' ἀναδιφήσει τὸ ὑποσυνείδητό της.

Ὁ Κίμωνας ζορίστηκε ἀφάνταστα ὅταν βρέθηκε νὰ γηροκομεῖ μόνος τὴ νόνα του, αὐτὸς ἕνας ἀνέμελος κι ἐντελῶς ἀνεύθυνος μέχρι τότε νεαρός, που τὸν εἶχαν οί γονεῖς του καλομάθει νὰ τὰ ἔχει ὅλα στὸ πιάτο. Εὐτυχῶς που ἡ σύνταξη τῆς νόνας ἦταν ἀξιοπρεπέστατη, καὶ τὸ σπίτι ἦταν δικό τους. Αὐτὰ τὰ δύο δεδομένα διευκόλυναν ἀρκετὰ τὴ διαβίωσή τους, ἀφοῦ ὁ Κίμωνας μόνο δουλειές του ποδαριοῦ ἔβρισκε νὰ κάνει, ὥστε κατ' οὐσίαν τὸν ἔτρεφε ἡ νόνα του, ἐν ἀγνοίᾳ της βέβαια. Ὅμως ἀσφυκτιοῦσε ἀπ' ὅλες τὶς ἀπόψεις· κι ἔτσι εἶπε μιὰ μέρα νὰ τὰ βροντήξει ὅλα κάτω καὶ νὰ πάρει τῶν ὀμματιῶν του για τὴν Ἑσπερία, μπὰς καὶ μπορέσει ἐπιτέλους ν' ἀνασάνει λίγο πιὸ ἐλεύθερα, χωρὶς τὴν καταπίεση που ἐνιωθε ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τῆς νόνας του, τὴν ἔγνοια που τοῦ δημιουργοῦσε ἡ φροντίδα της καὶ τὴν οἰκονομική του ἐξάρτηση. Μιὰ καλοκαιρινὴ ἐρωτικὴ περιπετειοῦλα που εἶχε τὸν Ἰούλιο

στην Αντίπαρο με μιὰ χαριτωμένη Γαλλιδούλα, τὴν Ἰζαμπέλ, τὸν ἔκανε νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ξυπνάει με τὴ σκέψη του σ' αὐτὴν καὶ νὰ ὄνειρεύεται μέρες κρασιοῦ καὶ λουλουδιῶν στὸ Παρίσι. Ἦξερε μάλιστα καὶ πολὺ καλὰ τὰ γαλλικά, ἀφοῦ ἀπὸ μικρὸν τὸν εἶχαν ἀναθρέψει με Γαλλίδες ἐσωτερικὲς δασκάλες.

Καὶ ἡ νόννα; Ἡ νόννα εἶχε κάνει πιά τὸν κύκλο τῆς ζωῆς της, καὶ τὰ ψωμιά της ἦταν λίγα, λόγω ἡλικίας βέβαια, γιατί ἡ ὑγεία της ἦταν γενικὰ ἀνθηρῆ. Τόπο στὰ νιάτα λοιπόν! Ἄλλωστε ἡ ἴδια ζοῦσε πιά στὸν κόσμο της, καὶ μάλιστα με τὴν ἴδια πληρότητα ποὺ ζοῦσε καὶ τὴν πραγματικότητα, ποὺ ἔτσι κι ἄλλιῶς μιὰ ψευδαίσθηση εἶναι κι αὐτή. Ἡ νόννα εἶχε ἐντελῶς μπερδέψει τὸν ὕπνο με τὸν ξύπνιο, τὶς ὄνειροπολήσεις της με τὴν καθημερινότητα, καὶ με ἄνεση περνοῦσε ἀπὸ τὴ μία κατάσταση στὴν ἄλλη. Ἐνῶ τὰ πῆγαινε μιὰ χαρὰ με τὴ μαμά της, τὸν ἄντρα της, με τὸν ὁποῖο ὑπῆρξε ἐρωτευμένη μέχρι ποὺ τοὺς χώρισε ὁ θάνατος, τὸν εἶχε παντελῶς ξεχάσει, ὅπως εἶχε ἄλλωστε ξεχάσει κι ὅτι εἶχε κάποτε παντρευτεῖ καὶ εἶχε ἀνοίξει δικό της σπιτικό.

Μὲ τὰ χρόνια εἶχε ξαναγίνει ἡ κάπως μαζεμένη παιδοῦλα ποὺ ἔπαιζε κουτσό, τὶς κουμπάρες καὶ τ' ἀγάλματα με τὶς συμμαθήτριές της στὴν αὐλὴ τοῦ πατρικοῦ της, τότε ποὺ ἡ πιὸ μακρινή της ἀπόδραση ἦταν μέχρι τὸ Ζάππειο καὶ τὸν Βασιλικὸ Κῆπο με τὶς λιμνοῦλες του γεμάτες χρυσόψαρα καὶ πάπιες. Ἀκόμα καὶ γιὰ τὸν Κίμωνα δὲν θὰ πρέπει νὰ θυμόταν ὅλες τὶς ὥρες πὼς ἦταν ἐγγονός της. Ὁ ἴδιος ὁ Κίμωνας διατηροῦσε βásiμεις ἀμφιβολίες περὶ τούτου. Ἀπλῶς τῆς θύμιζε ἀναμφισβήτητα κάποιον οἰκεῖο,

κάποιο φιλικό της πρόσωπο, που δὲν κατάφερε νὰ τὸ προσδιορίσει, «ἓναν ἔκτακτο νέο», ὅπως ἔλεγε μὲ τὸ ἰδιαιτέρο λεξιλόγιό της, γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχε ὡστόσο τὴν ἐπίγνωση ὅτι ἀφοροῦσε ἀπόλυτα τὴν καθημερινότητά της· ὅμως ἡ μαμά της ἦταν τὸ κυρίαρχο πρόσωπο στὴν παρούσα φάση τῆς ζωῆς της. Ἡ μαμά της καθόριζε τί ἔπρεπε νὰ φάει, πῶς ἔπρεπε νὰ ντυθεῖ, τί φάρμακα νὰ πάρει... — ἡ μαμά της εἶχε τὴν τελευταία λέξη γιὰ τὰ πάντα. Κι ὁ Κίμωνας εἶχε καθημερινὰ ν' ἀντιπαλεύει μ' ἓνα φανταστικό κι ὅμως συνάμα τόσο ὑπαρκτὸ ἄτομο, τὸ ὁποῖο, γιὰ κακὴ του τύχη, δὲν συμφωνοῦσε τίς περισσότερες φορές μὲ τίς ἐπιλογές του ὡς πρὸς τὰ καθημερινὰ ζητήματα που ἀντιμετώπιζαν.

Δὲν δυσκολεύτηκαν διόλου νὰ βροῦν τὸ παλαιὸ ἐλαιουργεῖο ὅπου θὰ ἐπισκέπτονταν τὴν ἐκθεση τῆς εἰκαστικοῦ Διοχάντης μὲ ἐγκατάσταση που ἀναπτυσσόταν στοὺς ἐρειπωμένους, πλὴν ὅμως πολὺ ἀτμοσφαιρικούς χώρους τοῦ ἄλλοτε ἀνθηροῦ ἐργοστασίου. Ἄλλωστε ἡ παραλία τῆς Ἐλευσίνας δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο ἐκτεταμένη. Τὸ ἐλαιουργεῖο βρίσκεται στὸ τέρμα σχεδὸν μιᾶς ὁδοῦ ἠπίας κυκλοφορίας — «ἠπίας», διόρθωσε ἡ νόνα μὲ τὴ σχολαστικότητα τῆς καθαρολόγου φιλολόγου που ἦταν, ἂν καὶ δὲν ἄσκησε ποτὲ τὸ σχετικὸ ἐπάγγελμα—, πλάι ἀκριβῶς στὸ τερατῶδες συγκρότημα τῆς τσιμεντοβιομηχανίας, που ἀπειλεῖ νὰ καταβροχθίσει ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἀκρόπολη τῆς ἀρχαίας Ἐλευσίνας μὲ τὸν ἐμβληματικὸ τσιμεντένιο πύργο τοῦ ρολογιοῦ κι ἓνα ἀσβεστωμένο ζωκλήσι στὴν κορυφή της. Τὰ τούβλινα φουγάρα τοῦ ἐργο-

στασίου κι ὁ καταφαγωμένος ἀπὸ τὶς ἐξορύξεις βραχῶδης λόφος χωνεύονταν στὸ σκοτάδι.

Κάποια ζευγαράκια, καθισμένα στὸ πεζούλι πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ζοῦσαν τὴν ἐρωτικὴ τους ψευδαίσθηση, καὶ οἱ ἀργοπορημένοι ψαράδες μάζευαν ἀργὰ ἀργὰ τὶς πετονιές καὶ τὰ καλάμια τους. Μερικὰ ἀγόρια κλοτσοῦσαν μιὰ μπάλα πάνω στὸ ψωραλέο γρασίδι τῆς πλατειούλας· καὶ κάποια ξαναμμένα ἀπ' τὴ μαγεία τῆς νύχτας καὶ τὴν ὀρμὴ τῆς νιότης τους κοριτσόπουλα σουλατσάριζαν ἀγκαλιασμένα, χασκογελώντας χωρὶς λόγο καὶ φλυαρώνοντας χαζοχαρούμενα.

Ἡ γιαγιά παρακολουθοῦσε ὅλο ἐνδιαφέρον τὴν κίνηση γύρω της κι ἔδειχνε νὰ εὐχαριστιέται τὴν ἀπρόσμενη νυκτερινὴ της ἔξοδο. Ὁ Κίμωνας δὲν τὴν εἶχε συνηθίσει σὲ νυκτερινὲς ἐξορμήσεις. Οἱ ἐκδρομοῦλες τους γίνονταν πάντοτε μὲς στὴ μέρα, ἀφοῦ τὰ βράδια τὸ «παιδὶ» ἔβγαινε νὰ ξεδώσει κάπως μὲ τὶς δικές του παρέες. Μόνο τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς τὴν ἔβγαζε πάντοτε βόλτα νὰ θαυμάσει τὴ φωταγωγημένη γιορταστικὴ Ἀθήνα. Ὅμως τὸ πρόσχημα τῆς ἐκθεσης αὐτῆς στὸ πλαίσιο τῶν ἐτήσιων «Αἰσχυλείων», ποῦ ἦταν ἐπισκέψιμη μονάχα τὸ βράδυ μὲ τὸν τεχνητὸ φωτισμὸ λόγω τῶν ὀπτικοακουστικῶν ἐγκαταστάσεων, καὶ στὴν πραγματικότητά ἢ μεταμεσονύκτια πτήση του τὸν ἔκαναν νὰ βγάλει ἔξω τὴ γιαγιά τὸ σούρουπο γιὰ τὴν τελευταία τους βόλτα.

Ἐκεῖ ὅπου ὁ Κίμωνας πάρκαρε τὸ ἀμάξι του, τρία ἀλητόβια σκυλιὰ κυνηγιόντουσαν μεταξύ τους, χαλώντας τὸν κόσμο μὲ τὰ γαβγίσματα καὶ τὶς σκανταλιές τους. Ἐνας

συμπαθέστατος κοπρίτης, σουρομαδημένος και λερός, έτρεξε πρὸς αὐτὸν ὅλο σκέρτσα καὶ γαλιφιές, μόλις τὸν φώναξε γιὰ νὰ τὸν χαϊδέψει. Ὁ Κίμωνας εἶχε μεγάλη ἀδυναμία στὰ σκυλιὰ καὶ τὸ ἔφερε βαρέως πού δὲν ζοῦσε μὲ σκύλο πιά. Ὅμως ἓνα ζῶο ὅπως ὁ σκύλος εἶναι φοβερὴ δέσμευση, καὶ ἡ περίθαλψη τῆς νόνηας του τοῦ ἀρκοῦσε καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Κι ἔπειτα ἓνα σκυλι πῶς νὰ τὸ παρατηρήσεις ξαφνικά;

Τοῦ Κίμωνα τοῦ ἤρθε σὰν φλασιὰ στὴ μνήμη ὁ σκύλος τους, ὁ Ντίκ, πού τὸν εἶχε περιμαζέψει κουτάβι — μιὰ γκριζα μπαλίτσα πεταμένη σ' ἓνα χαντάκι τοῦ δρόμου— καὶ τὸν εἶχε ἐπιβάλει στοὺς δικούς του μὲ κλάματα, γιὰ νὰ κάμψει κυρίως τὴν ἀντίδραση τῆς μητέρας του, πού στὴν καμπούρα της, ὅπως ἔλεγε ἐκείνη, θὰ κατέληγε ἔτσι κι ἀλλιῶς ἢ φροντίδα του ἀνάμεσα στὶς τόσες ἄλλες πού εἶχε. Ὁ Ντίκ ἔγινε μεγαλῶνοντας ἓνας ἀξιολάτρευτος, τετραπέρατος μοῦργος, πού ἀνέπτυξε ἓνα ἀκατανίκητο πάθος γιὰ τὰ κάθε λογῆς εἶδη ὑπόδησης, μὲ ἰδιαίτερη προτίμηση στὶς παντόφλες. Μόλις ξέφευγε ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῶν ἀφεντικῶν του, ὀρμοῦσε σὲ ὅποιο ζευγάρι παπούτσια ἔβρισκε πρὸχειρο, τὸ ἄρπαζε μὲ τίς δοντάρες του κι ἀποσυρόταν σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ κήπου ὅπου τὸ ξεκοίλιαζε μὲ τὴν ἡσυχία του. Ἐξάλλου διασκέδαζε νὰ τραβάει τὰ σεντόνια, πού τ' ἄπλωναν γιὰ νὰ ἀεριστοῦν στὸ περβάζι τοῦ παραθύρου, καὶ νὰ τὰ φέρνει κάτω κι ὕστερα νὰ τὰ ξεσκίζει μὲ λύσσα.

Εἶδε κι ἀπόειδε ὁ πατέρας τοῦ Κίμωνα προσπαθώντας νὰ φρονηματίσει, μὲ τὸ ἄγριο καὶ μὲ τὸ ἥμερο, τὸν ἀδιόρθωτο Ντίκ, καὶ μιὰ μέρα, δίχως νὰ πεῖ τίποτα σὲ κανέναν,

ἐνώ ἀπουσίαζαν ὅλοι ἀπὸ τὸ σπίτι, φόρτωσε στὸ ἀμάξι του τὸν ἀνυποψίαστο σκύλο, ποὺ ἦταν μὲς στὴν τρελὴ χαρὰ γιὰ τὴ βόλτα ποὺ θὰ ἔκανε, κι ἀπ' τὸ Μαρούσι πῆγε καὶ τὸν ξαμόλησε στὴν Πεντέλη. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ ὁ Ντίκ γάβγιζε θριαμβευτικὰ ἐμπρὸς στὴν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ, κουνώντας καταχαρούμενος τὴν οὐρά του. Τὴν ἐπόμενη φορά, ὁ πατέρας τοῦ Κίμωνα παράτησε τὸν Ντίκ κάπου ἔξω ἀπὸ τὰ Μέγαρα. Ὁ Ντίκ κατάλαβε ὅτι παιζόταν ἢ τύχη του καὶ ἔτρεξε γιὰ πολλὴ ὥρα πίσω ἀπὸ τ' αὐτοκίνητο τοῦ ἀφεντικοῦ του μέχρι ποὺ ἐγκατέλειψε ξεπνοημένος κάθε προσπάθεια νὰ τὸ φτάσει. Καὶ δὲν ξαναφάνηκε ποτὲ στὸ σπίτι. Ἀπὸ τότε ὁ Ντίκ στοίχειωνε περιοδικὰ τὰ ὄνειρα τοῦ Κίμωνα.

Ἡ θύμηση τοῦ Ντίκ, ἂν καὶ τόσα χρόνια μετὰ, τοῦ ἔσφιξε ξαφνικὰ τὴν καρδιά. Καὶ ἡ ἀλλοτινὴ ἀπώλεια τοῦ ἀγαπημένου ζώου τοῦ ἐπανάφερε στὴ μνήμη κι ὅλες τὶς ἄλλες ἀπώλειες ποὺ σημάδεψαν τὰ παιδικὰ του χρόνια. Γιατὶ, ὅταν ὁ Κίμωνας ἦταν μικρός, δὲν ἄντεχε τὴν ἀπόλυση καὶ τὴν ἀλλαγὴ τῶν ὑπηρετριῶν — ὑπηρεσίες τὶς ἔλεγαν στὴν οἰκογενειακὴ τους ιδιόλεκτο — ποὺ συνέβαινε ἀρκετὰ συχνὰ γιὰ λόγους ποὺ ὁ ἴδιος ἀγνοοῦσε. Θέλοντας ν' ἀποφύγει κάθε ὀδυνηρὸ ἀποχαιρετισμὸ κι ἀποχωρισμὸ ποὺ ἐκεῖνος δὲν τὸν εἶχε ἐπιλέξει, ἔτρεχε νὰ χωθεῖ στὸ κρεβάτι του, κουκούλωνε τὸ κεφάλι του μὲ τὸ μαξιλάρι γιὰ νὰ μὴ ἀκούει καὶ νὰ μὴ βλέπει τίποτα κι ἔπεφτε ἀμέσως σὲ ὕπνο. Ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα τοῦ ἔμεινε ἡ συνήθεια, ὅποτε εἶχε ἓνα δυσκολότατο πρόβλημα νὰ ἐπιλύσει, μιὰ ὁποιαδήποτε δυσκολία ν' ἀντιμετωπίσει, νὰ πηγαίνει γιὰ ὕπνο, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν περισσότερο κό-

σμο πού, σὲ ἀντίστοιχες περιστάσεις, τὸν πιάνει ἀυπνία ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὶς σκέψεις πὸ τοῦ τριβελίζου τοῦ μυαλό. Καὶ πάντοτε, μετὰ τὸν ὕπνάκο, ὁ Κίμωνας ἀντιμετώπιζε νηφαλιότερα τὴν κατάσταση καὶ σχεδὸν πάντοτε ἔβρισκε λύσεις, πὸ θαρρεῖς καὶ τοῦ δίνονταν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὕπνου του.

Στὸν ἐκθεσιακὸ χῶρο εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἡ προσέλευση τοῦ φιλότεχνου κοινού. Ὁλη ἡ ἀφρόκρεμα τῆς ἀθηναϊκῆς τέχνης καὶ διανόησης ἔσπευδε στὴν Ἐλευσίνα, γιατί ἦταν ἡ τελευταία μέρα τοῦ εἰκαστικοῦ δρώμενου, πὸ εἶχε ἤδη πάρει δύο παρατάσεις. Ὁ Κίμωνας κούμπωσε καλὰ τὸ ἐλαφρὺ παλτὸ τῆς νόνας του, ἐπειδὴ εἶχε πιάσει ψυχρούλα μετὰ τὴν μπόρα καὶ θὰ παρέμεναν σὲ ἀνοιχτοὺς χώρους μὲ ἐπίφοβα ρεύματα ἀέρος. Συγχρόνως βεβαιώθηκε ὅτι τὰ χαρτιά τῆς γαγιαῖς του βρίσκονταν ἀκόμη πάνω της.

Μὲ χίλια ζόρια κατάφερε νὰ τὴν πείσει νὰ βγεῖ ἀπὸ τ' αὐτοκίνητο. «Εἴμαστε μιὰ χαρὰ μὲ τὴ μαμὰ ἐδῶ μέσα. Ποιὸς ὁ λόγος νὰ βγοῦμε ἔξω;» μουρμούριζε πεισματωμένη. «Σύρε νὰ κάμεις τὴ δουλειὰ σου καὶ μὴ νοιάζεσαι γιὰ μᾶς».

«Μὰ πρέπει νὰ κινεῖσαι, νὰ περπατᾶς γιὰ νὰ μὴ σκουριάσεις. Σοῦ τὸ εἶπε ἐξάλλου κι ὁ γιατρός. Κι ἔπειτα τζάμπα κάναμε τόσα χιλιόμετρα τοῦ σκοτωμοῦ ἢ γιὰ νὰ δοῦμε τὴν ἐκθεση; Ἔ, σὲ ρωτῶ. Θὰ δεῖς πὸ τελικὰ θὰ σ' ἀρέσει πολὺ καὶ θὰ εὐχαριστηθεῖς. Μιὰ γενναία ἀπόφαση εἶναι μόνο».

Ὁ Κίμωνας ζορίστηκε πολὺ, ἀλλὰ τελικὰ τὰ κατάφερε νὰ στήσει τὴ γαγιαὶ του ἔξω ἀπὸ τ' αὐτοκίνητο, στὸ λερὸ

πεζοδρόμιο. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς αὐτὸ ἦταν μιὰ ὁλόκληρη ἐπιχείρηση μὲ τὰ ἐνδεχόμενα ρίσκα της· κι ὁ Κίμωνας ἔτρεμε μὴν τοῦ πέσει ἢ γιαγιά ἀπὸ τὰ χέρια του κι ἔχει τὴν τελευταία στιγμή δυσάρεστα τρεχάματα, γιατί τελευταῖα, μερικὲς φορές, τοῦ σωριαζόταν ἀπότομα κάτω, ἀκόμα κι ἂν τὴν ὑποβάσταζε γερά, ἔτσι στὰ καλὰ καθόμενα, ὅπως χύνεται πρὸς τὰ κάτω τὸ νερὸ ἀπὸ ἓναν κουβὰ πὺν ἀναποδογουρίζει.

Ἄπὸ τὸ πρόχειρο καφενεῖο πὺν λειτουργοῦσε μέσα στὸ χῶρο τοῦ παλαιοῦ ἐλαιουργείου, πλάι ἀκριβῶς στὴν τεράστια κεντρικὴ πύλη, ἐκεῖ ὅπου θὰ πρέπει νὰ ἦταν ἄλλοτε τὸ θυρωρεῖο τοῦ ἐργοστασίου, ὁ Κίμωνας βούτηξε μιὰ ξύλινη καρέκλα, ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς κλασικὲς τῶν καφενέδων μὲ τὸ ψάθινο κάθισμα, καὶ τὴν ἔστησε κοντὰ στὴν πρώτη εἰκαστικὴ ἐγκατάσταση. Ἐκεῖ ἔβαλε τὴ νόνα του νὰ καθίσει, κι ἐκείνη πῆρε θέση φυσικότατα σὰν ν' ἀποτελοῦσε ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς ἔκθεσης. Ἔτσι φωτεινὸ πὺν ἦταν τὸ προσωπάκι της καὶ γελαστὰ τὰ ματάκια της, προδιέθετε εὐμενῶς τοὺς ἐπισκέπτες, πὺν ὅλοι τους εἶχαν μιὰ καλὴ κουβέντα νὰ τῆς ποῦν ἢ τουλάχιστον ἓνα ὠραῖο χαμόγελο νὰ τῆς ἀπευθύνουν.

Ὁ Κίμωνας τῆς ἔσιαξε τρυφερὰ μὲ τὸ χέρι του τὰ μαλλιά της, πὺν εἶχαν ἀνακατευθεῖ ἀπὸ τὸ βραδινὸ ἀεράκι — «Ἐχει πασαλειφθεῖ λίγο τὸ στόμα σου ἀπὸ τὴ σοκολάτα πὺν ἔφαγες», τῆς εἶπε σιγανά, «γλειψέ λίγο τὰ χεῖλιά σου, ἔτσι μπράβο» —, τῆς ἔστρωσε τὸ παλτὸ πάνω της καὶ σήκωσε τὸ γιακά του γιὰ νὰ μὴν κρυώσει, τῆς ἔδωσε νὰ κρατάει ἓνα μπουκαλάκι νερὸ μὴπως διψήσει, καί, ἀφοῦ βεβαιώθηκε γιὰ πολλοστὴ φορὰ ὅτι τὰ χαρτιὰ τῆς

γιαγιᾶς του βρίσκονταν στὶς τσέπες της, τὴ φίλησε σταυρωτὰ καὶ τὴν κουτούλησε ἑλαφρὰ στὸ μέτωπο κατὰ τὸ συνήθειο του.

«Μὴν τὸ κουνήσεις διόλου ἀπὸ ἐδῶ· πάω νὰ δῶ τὴν ἔκθεση κι ἐπιστρέφω σὲ κάνα μισάωρο», τῆς εἶπε. «Δὲν πιστεύω νὰ κρυώνεις. Εἶσαι πολὺ ζεστὰ γιὰ τὴν ἐποχὴ ντυμένη».

Ὅχι, δὲν κρύωνε καθόλου, καὶ εἶχε μεγάλο χάζι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ποὺ ἐρχόταν καὶ τὴν κοιτοῦσε παραξενεμένος, ἀδυνατώντας νὰ ἐξηγήσει τὴ θέση της ἐκεῖ. Κι ἄλλωστε εἶχε τόσα πολλὰ νὰ συζητήσει μὲ τὴ μαμά της...

Ὁ Κίμωνας εἶχε προσχεδιάσει πολὺ καλὰ τὸ κρίμα του, στὴν παραμικρότερη λεπτομέρειά του. Στὸ πίσω μέρος τῶν ἐγκαταστάσεων, τὸ χῶρο τὸν ἔκλεινε ἕνας χαμηλὸς μαντρότοιχος ποὺ εὐκόλα μποροῦσε ἕνας νέος νὰ τὸν σκαρφαλώσει καὶ μάλιστα ἀπαρατήρητος, γιὰ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο ἦταν κακοφωτισμένο κι ἐρημικό. Ὁ Κίμωνας ἤξερε καλὰ τὸ χῶρο ἀπὸ προηγούμενες ἐπισκέψεις του σὲ ἐκθέσεις ποὺ διοργανώνονται κάθε χρόνο ἐκεῖ, πρὸς τὰ τέλη τοῦ καλοκαιριοῦ. Πηδώντας πάνω ἀπ' τὸ μαντρότοιχο, τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἀπέμενε ἦταν νὰ κάνει τὸ γύρο τοῦ βιομηχανικοῦ συγκροτήματος ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ του πλευρὰ καὶ νὰ φτάσει ἀνενόχλητος ὡς τὸ αὐτοκίνητό του, ποὺ εἶχε προνοήσει νὰ τὸ ἀφήσει πρὶν ἀπὸ τὴ μεγάλη πύλη.

Σκέφτηκε ξαφνικὰ τὸν πατέρα του, ποὺ μιὰ ζωὴ ὅλο καλὲς προθέσεις καὶ ὑποσχέσεις ἦταν, τίς ὁποῖες ὅμως τίς περισσότερες φορὲς δὲν τηροῦσε. Ἀπεναντίας ἡ μάνα του,

ὅταν τοῦ ὑποσχόταν κάτι, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση ν' ἀθετήσει τὴν ὑπόσχεσή της, ἐκτὸς κι ἂν πέραγε ὁδοστρωτήρας ἀπὸ πάνω της, ὅπως ἔλεγε. Καὶ μάλιστα θυμόταν πὼς εἶχε τὴν ἐντιμότητα νὰ τοῦ ἐξηγεῖ λεπτομερῶς τὸ λόγο τῶν πράξεών της ποὺ τὸν ἀφοροῦσαν, ἀκόμα κι ἂν αὐτὲς δὲν θὰ τοῦ ἦταν διόλου εὐχάριστες. Ὅταν κάποτε, πρὶν ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψή του στὸν ὀδοντογιατρό, τὸ ὑπέρτατο φόβητρό του, τὴ ρώτησε ἂν θὰ πονοῦσε, ἐκείνη τοῦ ἀπάντησε κοφτά: «Θὰ πονέσεις βέβαια, ἀλλὰ πρέπει». Κι ὁ μικρὸς Κίμωνας, σὲ ὀλόκληρη τὴ διαδρομὴ μέχρι τὸ ὀδοντιατρεῖο, μονολογοῦσε μὺξοκλαίγοντας: «Θὰ πονέσω, ἀλλὰ πρέπει».

Μιὰ μέρα, λοιπόν, ὁ πατέρας του τὸν πῆρε μαζί του γιὰ νὰ διαλέξουν ἕναν καφετὴ λούτρινο ἀρκοῦδο, ποὺ τοῦ τὸν εἶχε ὑποσχεθεῖ γιὰ ἐπιβράβευση τῶν καλῶν του τρόπων, ἀλλὰ εἶχε πολλὲς φορὲς ἀναβάλει νὰ τοῦ τὸν ἀγοράσει. Ὁ Κίμωνας δὲν μπόρεσε νὰ ξεχάσει ποτὲ τὴν τραυματικὴ ἐμπειρία ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ τὸν κατέλαβε ὅταν κατέληξε, μὲ τὸν ἀρκοῦδο ἀγκαλιά, σὲ μιὰ ἰδιωτικὴ κλινικὴ ὅπου τοῦ ἀφαίρεσαν τὶς ἀμυγδαλές, καὶ θεώρησε τὸ γεγονός ἐκεῖνο ὡς τὴ μεγαλύτερη ἐξαπάτηση ποὺ ὑπέστη ποτὲ καί, τὸ χειρότερο, ἀπὸ ἀγαπητό του πρόσωπο, μιὰ πραγματικὴ σκευωρία τοῦ πατέρα του εἰς βάρος του.

Ἡ γιὰ χάζευε περιχαρῆς τὸν κόσμο ποὺ παρέλαυε ἀπὸ μπροστά της κι ἐνημέρωνε σχετικὰ τὴ μάνα της. Φαίνονταν νὰ τὸ διασκεδάζουν ἀρκούντως κι οἱ δύο τους. Σχολίαζαν ὅλο ἕξαψη τὶς ἐνδυματολογικὲς ἐπιλογὲς τῶν ἐπισκεπτριῶν κι ἐνδιαμέσως ἀναφέρονταν καὶ στὴν τηλεο-

πτική ἐπικαιρότητα. Καιρὸ εἶχαν νὰ δοῦν τέτοια κοσμοσυρροὴ καὶ μάλιστα σ' ἐκθεσιακὴ ἐκδήλωση. Ἡ τελευταία φορὰ θὰ πρέπει νὰ ἦταν τότε πὺ εἶχαν πάει στὸν Ἅγιο Κήρυκο τῆς Ἰκαρίας γιὰ διακοπές, τὴ χρονιά τοῦ μεγάλου οἰκονομικοῦ κράχ, στὸ σπίτι κάποιων πολὺ μακρινῶν συγγενῶν τους, κι ὅταν τὸ βράδου καταλάγιαζε κάπως ἢ κάψα τῆς μέρας, κατέβαιναν στὴν παραλιακὴ ὁδὸ γιὰ νὰ τοὺς φυσήξει τὸ θαλασσινὸ ἀεράκι καὶ νὰ χαζέψουν τὸν κόσμον νὰ κόβει βόλτες πάνω κάτω, ἀμέριμνος ἀκόμη γιὰ τὰ φοβερὰ δεινὰ πὺ ἀπειλοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα.

«Γιαγιά, κλείνουμε· δὲ φαντάζομαι νὰ θέλεις νὰ βγάλουμε τὴ νύχτα ἐδώπέρα».

«Καλέ, τί μᾶς λές; Ἐμεῖς τὸ καράβι γιὰ τὴν Ἰκαρία περιμένουμε. Πᾶμε, μαμά, τὸ βλέπεις στὸ βάθος πὺ σιμώνει; Καὶ τί μεγάλο πὺ εἶναι! Σωστὸ ὑπερωκεάνιο! Ἴσα ἴσα πὺ προκάνουμε νὰ φτάσουμε στὴν προκυμαία. Εὐτυχῶς πὺ κράτησες μιὰ καμπίνα γιὰ νὰ βγάλουμε τὴ νύχτα. Ἄντε, ἄς πηγαίνουμε. Τὸ πρωὶ θὰ ξυπνήσουμε φρέσκες φρέσκες στὸ νησί».

Ἡ γιαγιά, ἀκμαιότατη κι ἀκαταπόνητη, παρ' ὅλη τὴν ἀκινήσια ἐπὶ τόση ὥρα στὴν ἄβολη καρέκλα της, κοιτοῦσε ὅλο περιέργεια, διασκεδάζοντας ἀπορημένη, τὰ ἄτομα πὺ εἶχαν σχηματίσει ἡμικύκλιο μπροστά της καὶ χειρονομοῦσαν καὶ θορυβοῦσαν ἀναστατωμένα ὅλα μαζί. Δὲν καταλάβαινε γιὰ ποιοὺ λόγον ὑπῆρχε τόση βαβούρα, ἀφοῦ δὲν ἔβλεπε νὰ συμβαίνει τίποτα τὸ ἀξιοπερίεργο, τὸ παράξενο, ἐκεῖ γύρω. Ἐνας ἔνστολος πάσχιζε εὐγενικὰ νὰ τὴν πάρει ἀπὸ τὸ χέρι, ζητώντας της διάφορες πληροφο-

ρίες, καὶ τῆς ἔδειχνε τὸ περιπολικὸ ποὺ περίμενε ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη.

«Πᾶμε, μαμά, μὴν καθυστερεῖς ἄλλο. Μοῦ τὰ λὲς στὸ πλοῖο. Εἰδάλλως θὰ τὸ χάσουμε, καὶ τὸ ἐπόμενο δρομολόγιο εἶναι σὲ δύο μέρες».

Δεκέμβριος 2010